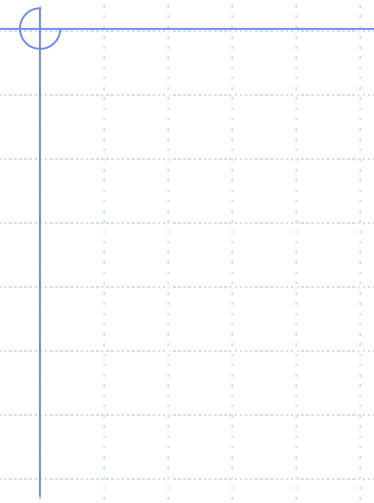

Els drets dels usuaris en l'accés a la informació

Núria Gallart Marsillas

Universitat Autònoma de Barcelona

Grupo BPI de Fesabid

Els usuaris de la informació

Drets dels usuaris vs drets dels autors

Les diferents legislacions reconeixen que cal mantenir l'equilibri entre l'interès privat i l'interès general en matèria de drets d'autor

Conveni de Berna

1886, revisió París 1971

Article 9.2

“Es reserva als països de la Unió la facultat de permetre la reproducció de les obres en determinats casos especials, sempre que aquesta reproducció no atempti contra l'exploració normal de l'obra ni causi un perjudici injustificat als interessos legítims de l'autor.”

Tractat de l'OMPI sobre Dret d'autor

OMPI, 1996

Preàmbul

"Reconeixent la necessitat de mantenir un equilibri entre els drets dels autors i l'interès públic en general, particularment en l'educació, la recerca i l'accés a la informació, tal com queda reflectit a la Convenció de Berna"

Acord sobre els ADPIC

Article 7. Objectius

OMC, 1994

“La protecció i l’observança dels drets de propietat intel·lectual hauran de contribuir a la promoció de la innovació tecnològica i a la transferència i difusió de la tecnologia, en **benefici recíproc dels productors i dels usuaris** de coneixements tecnològics i de forma que afavoreixin el benestar social i econòmic i l’equilibri de drets i d’obligacions.”

Limitacions als drets dels autors

Assimilables a autoritzacions obligades:
amb remuneració compensatòria

o

sense remuneració compensatòria

Per atendre drets fonamentals

Per salvaguardar l'interès públic

Per mancances del mercat

Declaració Universal dels Drets Humans

Nacions Unides, 1948

Article 19

“Tot individu té dret a la llibertat d’opinió i d’expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les seves opinions, el d’investigar i rebre informacions i opinions, i el de difondre-les, sense limitacions de fronteres, per qualsevol mitjà d’expressió.”

Atendre drets fonamentals

Llibertat d'expressió i dret a la intimitat

- ◆ Informacions d'actualitat
- ◆ Crítica
- ◆ Procediments judicials i administratius
- ◆ Ús personal

Vigents en l'entorn digital

Declaració Universal dels Drets Humans

Article 26

“Tota persona té dret a l’educació. L’educació ha de ser gratuïta, almenys pel que fa a la instrucció elemental i fonamental. La instrucció elemental serà obligatòria. La instrucció tècnica i professional haurà d’ésser generalitzada; l’accés als estudis superiors serà igual per a tots, en funció dels mèrits respectius.”

Declaració Universal dels Drets Humans

Article 27.1

“Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar en el progrés científic i en els beneficis que d’ell en resultin.”

Salvaguardar l'interès públic

Interès públic

- ◆ Desenvolupament cultural
- ◆ Educació
- ◆ Persones amb discapacitats
- ◆ Comunitats especials

Vigents en l'entorn digital, elements clau de la societat de la informació

Declaració Universal dels Drets Humans

Article 27.2

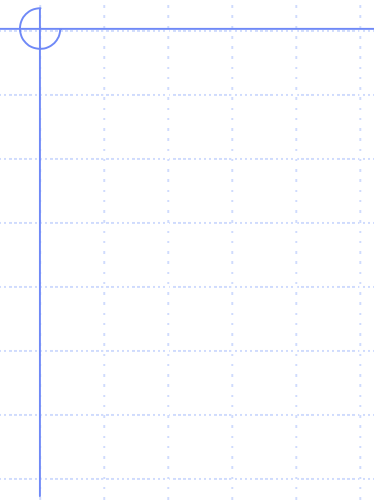
“Tota persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials que li corresponguin en raó de les produccions científiques, literàries o artístiques de les quals sigui autora.”

Mancances del mercat

Novetats tecnològiques que propicien reproduccions en massa sense possibilitats de control

◆ fotocopiadores

L'entorn digital aporta mesures tecnològiques eficaces de protecció i control

Els usuaris de la informació a la biblioteca

Manifest de la Biblioteca Pública

Unesco, 1994

“La biblioteca pública, l'accés local cap al coneixement, proporciona les condicions bàsiques per aprendre al llarg dels anys, per decidir lliurement i per al desenvolupament cultural de l'individu i dels col·lectius.”

Manifest de la Biblioteca Pública

Unesco, 1994

“La biblioteca pública ha de ser, en principi, gratuïta. La biblioteca pública és responsabilitat de les administracions local i nacional. Ha de tenir el suport d’una legislació específica i ha de ser finançada pels governs nacionals i locals.”

Manifest de la biblioteca escolar

IFLA/Unesco, 1998

“La biblioteca escolar proporciona informació i idees que són fonamentals per tal de reeixir en la societat contemporània, basada en la informació i el coneixement.

La biblioteca escolar dota els estudiants amb les eines que els permetran d'aprendre al llarg de tota la seva vida i desenvolupar la seva imaginació, fent possible així que esdevinguin ciutadans responsables.”

Drets dels usuaris

- ◆ Col·leccions adequades a les seves necessitats independentment del format
- ◆ Implantació de les noves tecnologies que serveixi per millorar el servei ofert
- ◆ Manteniment de la responsabilitat en la conservació del patrimoni cultural

Drets dels usuaris

- ◆ Informació autenticada
- ◆ Respecte a la privacitat en l'ús de la informació
- ◆ No discriminació
- ◆ Atenció a persones amb discapacitats i a comunitats especials

La Directiva europea 2001/29/CE

- ◆ Dóna seguretat jurídica als autors i altres titulars en l'entorn digital respecte als drets patrimonials, no als morals
- ◆ Incorpora la protecció de les mesures tecnològiques eficaces de control i d'informació sobre els drets
- ◆ Intenta harmonitzar les legislacions nacionals pel que fa a l'entorn digital

Limitacions a transposar

- ◆ Són optatives excepte la còpia tècnica transitòria
- ◆ Es poden mantenir les limitacions tradicionals en l'entorn analògic
- ◆ Es delimita el nombre i l'abast de les limitacions aplicables a l'entorn digital

Mesures tecnològiques de control

- ◆ Protegides per la legislació
- ◆ Poden impedir l'exercici dels usos previstos a les limitacions
- ◆ Incompatibles amb l'establiment de cànons sobre usos previstos a les limitacions quan aquestes no es poden exercir

Limitacions al dret de reproducció

- ◆ Còpia privada per a ús personal no comercial (sota remuneració compensatòria, tenint en compte l'aplicació de les mesures tecnològiques)
- ◆ Còpies fetes per certs establiments culturals o educatius sense intenció d'obtenir beneficis econòmics

Limitacions als drets de reproducció i de comunicació pública

- ◆ Il·lustració amb finalitats educatives o d'investigació, citant la font
- ◆ Posada a disposició del públic des de punts d'accés dins els locals d'institucions culturals i educatives d'obres que formen part dels seus fons i no estan subjectes a condicions contractuals

Perills dels drets d'autor reforçats

◆ Dret d'autor sense l'autor

Prevalen els interessos dels editors i de les entitats de gestió dels drets

◆ Fre a la circulació de les idees

Essència monopolista dels drets que impedeix la regulació del mercat basada en la competència

La rebel·lió dels autors

Accés obert

- ◆ OpenContent
- ◆ Open Archives
- ◆ Sistemes de publicació alternatius
- ◆ Reclamacions de drets de digitalització

OpenContent

- ◆ L'autor reté tots els seus drets d'explotació
- ◆ L'autor permet la reproducció lliure
- ◆ L'autor permet la transformació
- ◆ Qualsevol ús de l'obra ha de ser declarat a l'autor i l'obra original ha de ser citada degudament
- ◆ Les transformacions subsidiàries no poden imposar límits a las autoritzacions de l'autor de l'obra original

Perills dels drets d'autor reforçats

- ◆ Preservació impossible

Sense propietat i sota mesures tecnològiques protegides

- ◆ Els límits de la intimitat

Del caos de les fotocòpies al seguiment de l'ús personal

Tendències

◆ Concentració editorial

Control de tots els elements de la cadena documental des de la publicació fins a l'usuari final

◆ Consorcis de biblioteques

Adquisició i gestió conjunta de col·leccions i serveis

Directrius del Consell d'Europa/EBLIDA sobre la legislació i la política bibliotecàries a Europa

Frankfurt, 2000

Article I.1

“Les biblioteques són creades en benefici de les seves comunitats d'usuaris de manera que promoguin els seus drets d'accés a la informació i a les idees.”

Directrius del Consell d'Europa/EBLIDA sobre la legislació i la política bibliotecàries a Europa

Frankfurt, 2000

Article III.9

“En les legislacions sobre drets d'autor i drets afins les biblioteques han de ser reconegudes com a organitzacions amb una funció pública – pagada amb fons públics – de facilitar la disponibilitat i l'ús de la informació.”

Constitució espanyola

Article 44

- “1. Els poders públics promouran i tutelaran l'accés a la cultura, a la qual tothom té dret.
2. Els poders públics promouran la ciència i la investigació científica i tècnica en benefici de l'interès general.”

Per fer realitat la democràcia electrònica cal fer efectiva la tutela pública de l'accés a la informació necessària per a participar.

(Joan Barata i Pere Fabra
Drets fonamentals i noves tecnologies, 2001)